

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
DELEGATURA WE WROCŁAWIU

LWR.410.25.3.2024

Pan
Tomasz Kiliński
Burmistrz Miasta Nowa Ruda

Urząd Miejski w Nowej Rudzie
ul. Rynek 1
57-400 Nowa Ruda

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/069 – „Realizacja uchwał antysmogowych”

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Miejski w Nowej Rudzie ¹ , ul. Rynek 1, 57-400 Nowa Ruda.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Tomasz Kiliński, Burmistrz Miasta Nowa Ruda ² , od 10 listopada 2002 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Realizacja działań w celu wdrożenia uchwały antysmogowej oraz wykonania zadań określonych w programach ochrony powietrza, związanych z wdrożeniem tej uchwały.
Okres objęty kontrolą	Lata 2017-2024 ³ , z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem oraz danych wykraczających poza ten okres, mających wpływ na kontrolowane obszary lub gromadzonych w celach ustalenia tendencji badanych zjawisk (dane zbierane w celach porównawczych).
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Artykuł 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu
Kontrolerzy	1. Mirosław Perłowski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/139/2024 z 24 września 2024 r. 2. Aneta Jurczenko, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/142/2024 z 26 września 2024 r.

(akta kontroli: tom I, str. 1-2)

¹ Dalej: Urząd.

² Dalej: Burmistrz.

³ Do 12 listopada 2024 r.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 623; dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Realizacja w Urzędzie postanowień uchwały antysmogowej⁶ oraz zadań określonych w POP⁷ związanych z jej wykonywaniem nie doprowadziły do osiągnięcia wszystkich zakładanych rezultatów, a działania w tym zakresie nie okazały się w pełni prawidłowe i rzetelne.

W Urzędzie identyfikowano problem jakości powietrza związany z niską emisją oraz bariery utrudniające realizację uchwały antysmogowej. Rzetelnie prowadzono działania dotyczące inwentaryzacji źródeł ciepła oraz działania informacyjno-edukacyjne, a także bezzwłocznie reagowano na skargi mieszkańców w sprawie spalania substancji niedozwolonych. Podejmowano, co do zasady, działania w celu wdrożenia wymagań uchwały antysmogowej, w tym na rzecz ograniczenia niskiej emisji, określone w POP z 2020 r. W latach 2018-2024⁸ zlikwidowanych zostało łącznie 1085 sztuk⁹ kotłów na paliwo stałe. Likwidacji podlegały nieefektywne źródła ciepła – instalacje pozaklasowe. Osiągnięto w 2024 r. wymagane minimum 50 kontroli palenisk, wymaganych POP. Działania te nie okazały się jednak w pełni skuteczne, gdyż jakość powietrza w Nowej Rudzie szczególnie w sezonie chłodnym¹⁰ (przypadającym na I i IV kwartał danego roku) nie w każdym przypadku mieściła się we wszystkich dopuszczalnych poziomach normatywnych.

Ponadto w wyniku kontroli stwierdzono następujące nieprawidłowości: **[1]** w latach 2022-2023 nie osiągnięto szacowanej liczby kotłów, które zgodnie z POP powinny zostać wymienione, a według stanu na 1 lipca 2024 r. na terenie Miasta Nowa Ruda pozostawały niewymienione kotły pozaklasowe (poniżej 3 klasy), wbrew uchwale antysmogowej; **[2]** Burmistrz nie sporządzał co dwa lata raportów z wykonania Programu Ochrony Środowiska na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2025¹¹, które następnie powinny zostać przedstawione Radzie Miejskiej w Nowej Rudzie. Naruszało to postanowienia art. 18 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska¹²; **[3]** POŚ nie został po czterech latach zaktualizowany, co naruszyło przyjęte w nim zasady dotyczące zarządzania POŚ; **[4]** w Urzędzie

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Uchwała nr XLI/1407 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 30 listopada 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa dolnośląskiego, z wyłączeniem Gminy Wrocław i uzdrowisk, ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw (Dz. Urz. Woj. Doln. poz. 5155).

⁷ Program ochrony powietrza – jest to akt prawa miejscowego, którego opracowanie jest obligatoryjne dla stref, w których przekroczone zostały poziomy dopuszczalne substancji w powietrzu.

⁸ Według stanu na 30 września 2024 r.; dane uwzględniają liczbę kotłów wymienionych w ramach programu „Ciepłe mieszkanie” oraz „Czyste powietrze” (przekazane NIK przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu).

⁹ W 2018 r. – 168 szt., w 2019 r. – 61 szt., w 2020 r. – 231 szt., w 2021 r. – 261 szt., w 2022 r. – 108 szt., w 2023 r. – 178 szt., do 30 września 2024 r. – 78 szt.

¹⁰ Termin przyjęty na potrzeby kontroli NIK, obejmujący miesiące I–III oraz X–XII danego roku, w celu właściwego zaprezentowania zróżnicowania jakości powietrza w tym okresie w odniesieniu do stężeń średniorocznych; nie jest on tożsamy z pojęciem sezonu grzewczego, który obejmuje koniec jednego roku i początek roku następnego.

¹¹ Przyjęty uchwałą nr 377/XLI/17 Rady Miejskiej w Nowej Rudzie z dnia 28 grudnia 2017 r. w sprawie przyjęcia Programu Ochrony Środowiska na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2025 wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko; dalej: POŚ.

¹² Dz. U. z 2024 r. poz. 54, ze zm.; dalej: ustawa poś.

wystąpiły przypadki uchybień proceduralnych i nierzetelnego przeprowadzenia kontroli indywidualnych systemów grzewczych.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR

Realizacja działań w celu wdrożenia uchwały antysmogowej oraz wykonania zadań określonych w programach ochrony powietrza, związanych z wdrożeniem tej uchwały

Opis stanu faktycznego

1. W Mieście Nowa Ruda problem powietrza związany z niską emisją identyfikowano za pomocą systemu do monitorowania powietrza, który został zakupiony w ramach projektu „Przyjazna przestrzeń dla mieszkańców – Inteligentna Nowa Ruda”. Wyniki pomiarów dokonywane za pomocą czujników znajdowały się na dedykowanej stronie internetowej i przedstawiały poziom stężeń PM_{10} i $PM_{2,5}$ w czasie bieżącym w systemie jednogodzinnym. System umożliwiał osobom nadzorującym jego pracę, dostęp do danych archiwalnych oraz śledzenie trendów zachodzących zmian w postaci raportów. Jakość powietrza w Mieście Nowa Ruda sprawdzana była w ramach państwowego monitoringu powietrza¹³, za pomocą stacji pomiarowych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska¹⁴. W celu identyfikacji problemu jakości powietrza Urząd korzystał również z danych zawartych w raportach GIOŚ¹⁵.

Miasto Nowa Ruda w zakresie identyfikacji problemu jakości powietrza związanego z niską emisją nie współpracowało z Wojewódzką Inspekcją Ochrony Środowiska we Wrocławiu¹⁶, Instytutem Ochrony Środowiska – Państwowym Instytutem Badawczym w Warszawie¹⁷ oraz z organizacjami pozarządowymi. Burmistrz wskazał, że w 2023 r. i 2024 r. na zaproszenie Polskiego Alarmu Smogowego uczestniczył w konferencjach prasowych dotyczących jakości powietrza w Mieście Nowa Ruda w aspekcie opublikowanych przez GIOŚ danych.

Rada Miejska w Nowej Rudzie uchwaliła POŚ na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2025¹⁸. W dokumencie tym określono m.in. ocenę stanu środowiska, cele, zadania oraz instrumenty i środki realizacji polityki ochrony środowiska z uwzględnieniem ochrony klimatu i jakości powietrza. Z wykonania POŚ nie wykonywano raportów, o których mowa w art. 18 ust. 2 ustawy poś. Nie był on także aktualizowany¹⁹, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Według danych GIOŚ wyniki pomiarów w Mieście Nowa Ruda w latach 2017-2023, odnoszące się do rocznego średniego stężenia B(aP) w pyłe zawieszonym PM_{10}

¹³ Dalej: PMŚ.

¹⁴ Dalej: GIOŚ.

¹⁵ GIOŚ corocznie tworzył raport o jakości powietrza pn. „Roczna oceny jakości powietrza w województwie dolnośląskim”, zawierający m.in. dane z pomiarów dokonywanych przez czujniki zainstalowane w Mieście Nowa Ruda. Dokument ten był przekazywany do Urzędu przez GIOŚ oraz publikowany na stronie internetowej <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/1/publications/>.

¹⁶ Dalej: WIOŚ.

¹⁷ Dalej: IOŚ.

¹⁸ https://nowaruda.biuletyn.net/fls/bip_pliki/2017_12/BIPF561759BCB6FFBZ/377_program_ochrony_srodowiska.pdf.

¹⁹ Według stanu na 15 października 2024 r.

(w ng/m³) wyniosły odpowiednio: 16, 11, osiem, 11, 15, dziewięć i cztery. Poziomy te przekraczały dopuszczalny poziom normatywny wynoszący jeden ng/m³, określony w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu²⁰. W latach 2017-2023, w sezonie chłodnym (przypadającym na I oraz IV kwartał danego roku) średnie stężenia B(a)P w pyłe zawieszonym PM₁₀ (w ng/m³) dla każdego z tych kwartałów wyniosły odpowiednio: 41 i 16, 22 i 22, 16 i 15, 15 i 23, 35 i 18, 16 i 15 oraz dziewięć i pięć, co znacząco przekraczało dopuszczalne normy.

Natomiast według danych GIOŚ wyniki pomiarów w Mieście Nowa Ruda (w latach 2017-2023), odnoszące się do rocznego średniego stężenia pyłów zawieszonych PM₁₀ (w µg/m³) wyniosły odpowiednio: 48, 43, 40, 36, 41, 38, 32, wobec dopuszczalnego poziomu normatywnego wynoszącego 40 µg/m³, określonego w rpns. W latach 2017-2023, w sezonie chłodnym (przypadającym na I oraz IV kwartał danego roku) średnie stężenia pyłów zawieszonych PM₁₀ (w µg/m³) dla każdego z tych kwartałów wyniosły odpowiednio: 98 i 53, 71 i 56, 56 i 62, 51 i 46, 70 i 56, 49 i 61, oraz 48 i 34 i były wyższe od dopuszczalnego poziomu normatywnego (oprócz IV kwartału 2023 r.).

Wyniki dla stężeń rocznych przekraczały normy z wytycznych Światowej Organizacji Zdrowia²¹ z 2021 r. wynoszące 15 µg/m³.

Dopuszczalna częstotliwość przekroczenia poziomu normatywnego pyłu zawieszonego PM₁₀ w latach 2020-2023 (liczba dni z przekroczeniem) wynosiła odpowiednio 75, 95, 95, 56 i przekraczała dopuszczalny poziom 35 dni w roku kalendarzowym, wynikający z rpns oraz normy z wytycznych WHO z 2021 r. wynoszące 3-4 dni w roku.

Burmistrz Miasta Nowa Ruda wskazał, że zaostrenie obowiązujących norm dotyczących jakości powietrza, będzie stanowiło kolejne wyzwanie wymagające wsparcia finansowego z zewnątrz. Osiągnięcie obecnych i projektowanych norm dotyczących jakości powietrza, nie będzie możliwe bez uzyskania wsparcia finansowego, zarówno przez gminę, jak i przez właścicieli nieruchomości, na wymianę nieefektywnych źródeł ciepła. Miasto Nowa Ruda wskazywane było w rankingach jako miasto z najbardziej zanieczyszczonym powietrzem, więc jego ochrona traktowana była jako działanie priorytetowe. Jednocześnie działanie to wymagało ponoszenia ogromnych nakładów finansowych, którego Miasto Nowa Ruda nie było w stanie samodzielnie zrealizować. Urząd prowadził szereg działań w celu poprawy jakości powietrza, a z dokonywanych pomiarów wynikało, że od 2017 r. uległa ona poprawie.

(akta kontroli: tom I, str. 10-14, 45-51, 105-150)

2. Na terenie Miasta Nowa Ruda, w okresie objętym kontrolą obowiązywała uchwała antysmogowa, którą wprowadzono zakazy i ograniczenia dotyczące jakości spalanej paliwa oraz standardów emisyjności eksploatowanych instalacji:

- od 1 lipca 2018 r. zakazano stosowania: mulów i flotokoncentratów węglowych oraz mieszanek produkowanych z ich wykorzystaniem, węgla brunatnego oraz paliw stałych produkowanych z wykorzystaniem tego węgla, węgla kamiennego w postaci

²⁰ Dz. U. z 2021 r. poz. 845; dalej: rpns.

²¹ Dalej: wytyczne WHO.

sypkiej o uziarnieniu poniżej 3 mm, biomasy stałej o wilgotności w stanie roboczym powyżej 20%;

- od 1 lipca 2018 r. nowo oddane do eksploatacji instalacje musiały spełniać wymagania w zakresie minimalnych standardów emisyjnych spełniających wymogi ekoprojektu;

- od 1 lipca 2024 r. zakazano użytkowania instalacji niespełniających minimum wymagań odpowiadających 3 klasie wg normy PN-EN 303-5:2012;

- od 1 lipca 2028 r. zakazano użytkowania instalacji spełniających wymagania odpowiadające 3 i 4 klasie wg normy PN-EN 303-5:2012.

W dniu rozpoczęcia obowiązywania uchwały antysmogowej na terenie województwa dolnośląskiego obowiązywały POP z 2014 r.²² oraz POP z 2017 r.²³. Określone w nich działania naprawcze miały na celu poprawę jakości powietrza, w tym m.in. poprzez ograniczenie niskiej emisji. W tym celu, zgodnie z POP z 2014 r., w Mieście Nowa Ruda należało wprowadzić działania naprawcze polegające na:

- a) obniżeniu emisji z ogrzewania indywidualnego (kod działania: **DssDsZSO**),
- b) podłączeniu do sieci ciepłowniczej (kod działania: **DssDsPSC**),
- c) wzroście efektywności energetycznej miasta (kod działania: **DssDsWEEG**),
- d) edukacji ekologicznej (kod działania: **DssDsEEK**).

W POP z 2017 r. w zakresie pyłu PM_{2,5} przewidziano tożsame działania jak wynikające z POP z 2014 r.²⁴, gdyż jak wskazano działania te w większości przypadków miały być skuteczne także w zakresie przywrócenia odpowiedniej jakości powietrza w odniesieniu do pyłu PM_{2,5}. Dla ww. działań naprawczych, w odniesieniu do Miasta Nowa Ruda, nie zostały określone konkretne wskaźniki ich realizacji (założone efekty).

W 2020 r. zaczął obowiązywać POP z 2020 r.²⁵.

W POP z 2020 r. dla Miasta Nowa Ruda zaplanowano działania naprawcze służące ograniczeniu niskiej emisji i wdrożeniu uchwały antysmogowej. Dotyczyły one:

- a) ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza z ogrzewania indywidualnego (kod działania: **DsOeZn**), o czym szerzej w pkt 3 wystąpienia pokontrolnego;
- b) inwentaryzacji źródeł niskiej emisji (obiektów, w których powinna nastąpić wymiana kotłów na paliwo stałe) (kod działania: **DsInZe**) – w opisie wskazano, że do

²² Uchwała nr XLVI/1544/14 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 12 lutego 2014 r. w sprawie uchwalenia Programu ochrony powietrza dla województwa dolnośląskiego (Dz. Urz. Woj. Dol. z 2014 r. poz. 985, ze zm.). Akt ten uchylono 4 sierpnia 2020 r.

²³ Uchwała nr XL/1330/17 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 26 października 2017 r. w sprawie przyjęcia Programu ochrony powietrza dla strefy dolnośląskiej z uwagi na przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM_{2,5} w powietrzu (Dz. Urz. Woj. Dol. z 2017 r. poz. 4475). Akt ten uchylono 4 sierpnia 2020 r.

²⁴ Z wyjątkiem działania o kodzie: DssDsZSO, które dotyczyło miast: Jelenia Góra i Kłodzko.

²⁵ Uchwała nr XXI/505/20 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 16 lipca 2020 r. w sprawie przyjęcia programu ochrony powietrza dla stref w województwie dolnośląskim, w których w 2018 r. zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu wraz z planem działań krótkoterminowych (Dz. Urz. Woj. Dol. z 2020 r. poz. 4389.), zaktualizowana uchwałą nr LVII/1201/23 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 13 lipca 2023 r. w sprawie aktualizacji programu ochrony powietrza dla stref w województwie dolnośląskim, w których w 2018 r. zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu wraz z planem działań krótkoterminowych (Dz. Urz. Woj. Dol. z 2023 r. poz. 4378, ze zm.).

30 czerwca 2021 r. gminy mają przeprowadzić inwentaryzację na wszystkich zabudowanych obszarach gminy nie objętych siecią centralnego ogrzewania. Inwentaryzacja powinna zawierać takie informacje, aby gmina mogła wdrażać skutecznie zapisy POP i kontrolować przestrzeganie zapisów uchwały antysmogowej (m.in. dane dotyczące klasy kotła i rodzaju paliwa);

c) opracowania harmonogramu rzeczowo-finansowego gwarantującego realizację działania DsOeZn i wdrażania uchwał antysmogowych (kod działania: **DsHrFi**) – harmonogram ten, samorząd gminny był zobligowany przekazać wraz ze sprawozdaniem z realizacji POP z 2020 r. Zarządowi Województwa Dolnośląskiego. Działanie to pełniło funkcję wspomagającą i miało gwarantować realizację działania DsOeZn i wdrażania uchwały antysmogowej;

d) edukacji ekologicznej (kod działania: **DsEdEk**) – w opisie działania wskazano, że edukacja ekologiczna to działanie niezbędne, aby wszelkie inne działania oraz programy były realizowane. Akcje ekologiczne powinny być obejmować wszystkie grupy społeczne w gminie oraz dotyczyć uświadamiania społeczeństwa i wzbogacania wiedzy m.in. w zakresie szkodliwości spalania odpadów w paleniskach domowych, spalania węgla w kotłach bezklasowych, skutków zdrowotnych i finansowych złej jakości powietrza, działań poprawiających lokalną jakość powietrza (np. termomodernizacja budynków, nowoczesne niskoemisyjne źródła ciepła, zieleń w miastach), informowania mieszkańców o przyjęciu uchwał antysmogowych (ich skutkach oraz konieczności przestrzegania zakazów i nakazów w nich zawartych), propagowania konieczności oszczędzania energii cieplnej i elektrycznej oraz informowanie mieszkańców o możliwości uzyskania dopłat i skorzystania z finansowych programów gminnych. Wskaźnikiem realizacji tego działania było dla samorządu gminnego: przeprowadzenie akcji edukacyjnej dot. czystości powietrza (w 2020 r. – jednej, w latach 2021-2026 – dwie na rok) oraz udział w ogólnopolskich akcjach edukacyjnych (w latach 2021-2026 – dwie na rok).

W aktualizacji POP z 2020 r. określono, że działania naprawcze dotyczące inwentaryzacji źródeł niskiej emisji oraz opracowania harmonogramu rzeczowo-finansowego gwarantującego realizację działania DsOeZn i wdrażania uchwał antysmogowych powinny być realizowane w tych gminach, w których nie zostały one wykonane. Ponadto wprowadzone zostało dodatkowo nowe działanie dotyczące kontroli przestrzegania uchwały antysmogowej oraz zakazu spalania odpadów i pozostałości roślinnych w instalacjach do tego nie przystosowanych (kod działania: **DsKoUa**) – w opisie działania wskazano, że celem kontroli miała być weryfikacja wdrażania uchwały antysmogowej, działań naprawczych wynikających z POP oraz przestrzegania zakazu spalania odpadów. Kontrola powinna dotyczyć w szczególności wykorzystywanego źródła ciepła lub stosowanego paliwa lub popiołów paleniskowych. Realizację działania naprawczego ustalono na lata 2024-2026. Minimalna roczna liczba kontroli do przeprowadzenia została wskazana w tabeli 1-57 i była ona uzależniona od liczby kotłów do wymiany w gminie w danym roku.

Miasto Nowa Ruda podejmowało współpracę z sąsiednimi gminami w celu ograniczenia niskiej emisji i pełnego wdrożenia wymagań uchwały antysmogowej. Działania te związane były m.in. z:

- udziałem w projekcie pn. "Wymiana wysokoemisyjnych źródeł ciepła w budynkach i lokalach mieszkalnych na terenie wybranych gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej"²⁶ (łącznie w projekcie wzięło udział 15 gmin);
- złożeniem w lipcu 2024 r. wniosku o dofinansowanie projektu pn. "Termomodernizacja i wymiana źródeł ciepła w zabytkowych obiektach edukacyjnych i opiekuńczo-mieszkalnych w gminach Partnerstwa Noworudzko-Radkowskiego" wspólnie z Gminą Nowa Ruda oraz Gminą Radków;
- prowadzeniem prac przygotowawczych do złożenia w listopadzie 2024 r. wniosku o dofinansowanie projektu „Transformacja energetyczna budynków mieszkalnych w celu ograniczenia niskiej emisji” w obszarze ZIT WOF – projekt partnerski”, wspólnie z Gminą Wałbrzych.

Urząd w celu realizacji zadań wynikających z POP oraz realizacji uchwały antysmogowej podejmował działania polegające na:

- w zakresie działania naprawczego **DsInZe** (POP z 2020 r.): częściowo przeprowadzono inwentaryzację źródeł niskiej emisji, a jej wyniki przekazano Zarządowi Województwa Dolnośląskiego wraz ze sprawozdaniem okresowym z realizacji programu ochrony powietrza za 2021 r.²⁷. Burmistrz wskazał, że istnieje możliwość zinwentaryzowania wszystkich budynków w tym zakresie, do końca 2025 r.;
- w zakresie działania naprawczego **DsHrFi**: harmonogram rzeczowo-finansowy został opracowany przez Miasto Nowa Ruda oraz przekazany Zarządowi Województwa Dolnośląskiego wraz ze sprawozdaniem z realizacji POP z 2020 r. Wskazano w nim sześć działań, tj. działanie I „Obniżenie emisji z ogrzewania indywidualnego, działanie II „Termomodernizacja budynków mieszkalnych”, działanie III „Poprawa czystości jezdni i ich otoczenia”, działanie IV „Edukacja ekologiczna”, działanie V „Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni Miasta” oraz działanie VI „Łagodzenie skutków zmian klimatu w mieście Nowa Ruda”. W harmonogramie w zakresie podejmowanych działań nie określono konkretnie (poprzez wskazanie np. miesiąca, kwartału lub roku) planowanych terminów ich realizacji. Termin planowanej ich realizacji, określony został jako „zadanie realizowane w sposób ciągły”. Szacunkowe koszty ich realizacji, określono „według indywidualnych kosztorysów”. W przypadku działania I, którego realizacja miała odbywać się przy udziale programów wsparcia wymiany „kopciuchów”, nie wskazano np. szacunkowej liczby kotłowni podlegających wymianie w ramach tych programów;
- w zakresie działania naprawczego edukacji ekologicznej **DsEdEk**: w latach 2020-2023 Miasto Nowa Ruda osiągnęło wskaźniki realizacji działania wyższe od minimalnych²⁸. Akcje te obejmowały m.in. udział w konferencjach ogólnopolskich, spotkaniach dotyczących programów „Czyste Powietrze” i „Czyste Mieszkanie”, udział w Akademii Czystego Powietrza, w programie edukacyjno-promocyjnym na rzecz wzmocnienia świadomości społecznej korzystania ze środowiska

²⁶ Okres realizacji projektu został określony w umowie od 14 czerwca 2019 r. do 15 kwietnia 2022 r.

²⁷ Zgodnie ze sprawozdaniami za lata: 2021, 2022, 2023, zinwentaryzowanych zostało odpowiednio 33%, 73% i 81% budynków z ogrzewaniem indywidualnym.

²⁸ Zgodnie ze sprawozdaniami z POP (z 2014 r. i 2020 r.) w latach 2020-2023 przeprowadzono akcje edukacyjne w liczbie odpowiednio: minimum jedna, osiem, 11, 25.

organizowanym przez GIOŚ. Ponadto organizowano: konkursy ekologiczne oraz akcje ekologiczne dla mieszkańców, akcje propagujące zwiększenie zieleni w mieście i ochronę powietrza, spotkania z mieszkańcami w ramach punktu konsultacyjno-informacyjnego „Czyste powietrze”;

- w zakresie działania naprawczego **DsKoUa** (aktualizacja POP z 2020 r.): według stanu na 30 września 2024 r. przeprowadzonych zostało 58 kontroli palenisk, tym samym w Mieście Nowa Ruda osiągnięto wymagane minimum 50 kontroli do przeprowadzenia.

Z przeprowadzonych działań naprawczych wynikających z POP z 2020 r. Miasto Nowa Ruda sporządzało i przekazywało Zarządowi Województwa Dolnośląskiego sprawozdania. Dane o liczbie wymienionych kotłów na paliwo stałe były przez Urząd wykazywane w sprawozdaniach na podstawie gromadzonej dokumentacji, informacji przekazywanych przez zarządców nieruchomości po zakończeniu danego roku oraz danych z raportów Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu²⁹. Uwzględniano w nich liczbę wymienionych kotłów w ramach programu „Czyste Powietrze”.

W okresie objętym kontrolą w Mieście Nowa Ruda nie było przeprowadzonych kontroli przez WIOŚ w zakresie realizacji działań określonych w POP.

(akta kontroli: tom I str. 15-17, 36-34, 58-75, 82-88, 93-101, 151-225, 759-789)

3. Miasto Nowa Ruda od 1 lipca 2021 r. pozyskiwało informacje na temat stosowanych na jego terenie systemów grzewczych z Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków³⁰. Burmistrz wskazał, że informacje o stanie zaawansowania uchwały antysmogowej, Urząd uzyskiwał z bazy CEEB, gdyż była ona na bieżąco aktualizowana i wypełniana. Umożliwiała ona tworzenie raportów według źródła ciepła lub deklaracji według punktów adresowych. Generowane raporty zawierały jednak nieaktualne punkty adresowe, których Urząd nie miał możliwości zmodyfikować lub usunąć. Problem dotyczący nieaktualnych punktów adresowych był zgłaszany do Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego, który odpowiedział, że jako administrator systemu nie miał wpływu na punkty adresowe. Baza CEEB nie umożliwiała uzyskania przez Urząd informacji o punktach adresowych, w których jedynym źródłem ciepła było to na paliwo stałe. W opinii Burmistrza, baza CEEB z pewnością ułatwiała weryfikację punktów adresowych pod względem złożonych deklaracji, co zwiększało efektywność jej wypełnienia i tym samym wpływało na poprawę jakości powietrza w Mieście Nowa Ruda. Istotna była też jej funkcja w zakresie kwalifikowania do udzielania dofinansowań, gdyż umożliwiała dogłębną weryfikację i ocenę prawdziwości składanych wniosków. Ponadto dawała możliwość wygenerowania punktów adresowych ze źródłem ciepła nieodpowiadającym wymogom uchwały antysmogowej, co mogło być przydatne w zaplanowaniu kontroli w danym miejscu.

W POP z 2020 r. dla Miasta Nowa Ruda zaplanowano działanie naprawcze pn.: Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza z ogrzewania indywidualnego (**kod działania: DsOeZn**). Stanowiło ono podstawowy instrument zmierzający do

²⁹ Dalej: WFOŚiGW.

³⁰ Działająca od 1 lipca 2021 r. baza danych o źródłach ciepła i źródłach spalania paliw w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych prowadzona przez Główny Urząd Nadzoru Budowlanego; dalej: CEEB lub baza CEEB.

obniżenia stężeń zanieczyszczeń na terenie województwa dolnośląskiego (ograniczenie emisji pyłów zawieszonych PM₁₀ i PM_{2,5} oraz benzo(a)pirenu) poprzez zmianę sposobu ogrzewania w lokalach ogrzewanych indywidualnie niskosprawnymi kotłami lub piecami na paliwo stałe. W celu realizacji tego działania należało dążyć do likwidacji ogrzewania indywidualnego wykorzystującego paliwo stałe, które miało być zastąpione ogrzewaniem bezemisyjnym³¹ lub niskoemisyjnym³². Z wyjątkiem obszarów, w których z powodów braku możliwości technicznych przyłączenia do sieci ciepłowniczej lub gazowej występował brak możliwości technicznych przyłączenia do ww. sieci, dopuszczona została możliwość wymiany na nowoczesne kotły na paliwa stałe (węglowe lub na biomase) spełniające wymagania ekoprojektu.

Zgodnie z POP (z 2020 r. i 2023 r.) dla Miasta Nowa Ruda wskazana została szacowana liczba kotłów, które powinny zostać wymienione w latach 2021-2026, w celu realizacji działania DsOeZn³³. Łącznie w ww. okresie należało wymienić 2358 szt. kotłów³⁴, w tym w latach 2021-2023 po 236 szt. w każdym roku, w latach 2024-2025 po 589 szt. w każdym roku i w 2026 r. – 472 szt.

W latach 2018-2024³⁵ zlikwidowanych zostało łącznie 1085 sztuk kotłów na paliwo stałe³⁶. Likwidacji podlegały nieefektywne źródła ciepła – instalacje pozaklasowe. Burmistrz wskazał, że dotychczasowe działania Urzędu dotyczyły likwidacji nieefektywnych źródeł ciepła (poniżej 3 klasy), gdyż takie założenia wynikały z realizowanych programów wsparcia w zakresie dofinansowań do wymiany źródeł ciepła.

W 2021 r. wymienionych zostało 261 kotłów. Było to więcej od szacunkowej liczby kotłów przeznaczonych do wymiany, tj. 236 szt. (wynikającej z zadania DsOeZn). Natomiast w latach 2022-2023 nie osiągnięto szacowanej liczby kotłów, które powinny zostać wymienione w celu realizacji działania DsOeZn, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. Według danych z CEEB³⁷ na 1 lipca 2024 r. na terenie Miasta Nowa Ruda pozostawało 2035 szt. kotłów poniżej klasy 5, w tym 1507 szt. kotłów poniżej klasy 3, tj. niespełniających wymogów uchwały antysmogowej oraz 3181 szt. eksploatowanych pozostałych nieefektywnych źródeł ciepła innych niż kotły na paliwo stałe (trzony kuchenne, piece kaflowe).

W latach 2018-2023 nieefektywne źródła ciepła najczęściej wymieniane były na kotły gazowe (78,2% wszystkich wymian), następnie były to pompy ciepła (7,4% wszystkich wymian), kotły na pelet (7,4% wszystkich wymian) i ogrzewanie elektryczne (7,0 % wszystkich wymian).

³¹ Do ogrzewania bezemisyjnego zalicza się podłączenie do sieci ciepłowniczej lub ogrzewanie elektryczne, pompy ciepła (lub inne źródła odnawialnej energii z wyłączeniem biomasy).

³² Ogrzewanie niskoemisyjne wykorzystuje kotły gazowe lub olejowe.

³³ Zgodnie z POP z 2020 r. w każdej gminie oszacowano średnią powierzchnię grzewczą przypadającą na kocioł lub piec, a następnie odniesiono ją do powierzchni ogrzewanej węglem lub drewnem w kotłach starego typu, szacując w ten sposób liczbę kotłów do wymiany.

³⁴ W zabudowie jednorodzinnej – 810 szt., w zabudowie wielorodzinnej – 1548 szt.

³⁵ Do 30 września 2024 r.

³⁶ Dane na podstawie sprawozdań z realizacji POP za lata 2018-2023 oraz informacji urzędu w odniesieniu do 2024 r.

³⁷ Dane w bazie CEEB aktualizowane były w sposób ciągły. Według stanu na 30 października 2024 r. stopień wypełnienia bazy wynosił 81%.

W celu wyeliminowania z użytkowania kotłów pozaklasowych Miasto Nowa Ruda podejmowało działania, na które składały się:

- udział w latach 2017-2020 w Programie priorytetowym „Ograniczenie niskiej emisji na obszarze województwa dolnośląskiego”, którego organizatorem był WFOŚiGW. Program ten miał na celu poprawę jakości powietrza poprzez likwidację kotłów stałopalnych starej generacji. Formą dofinansowania udzielonego Miastu Nowa Ruda na ten cel, były pożyczki z możliwością częściowego umorzenia. W związku z programem Miasto Nowa Ruda zawarło z WFOŚiGW pięć umów pożyczek³⁸ oraz ogłosiło trzy nabory wniosków o udzielenie dotacji celowej na dofinansowanie kosztów zadań inwestycyjnych związanych z ograniczeniem niskiej emisji na terenie Gminy Miejskiej Nowa Ruda³⁹;

- zawarcie 7 lutego 2020 r. umowy o dofinansowanie projektu „Ograniczenie niskiej emisji w Gminie Miejskiej Nowa Ruda poprzez modernizację systemów grzewczych” w ramach Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020. Celem projektu było wykonanie modernizacji 80 systemów grzewczych, poprzez wymianę wysokoemisyjnych źródeł ciepła, tj. pieców węglowych na kotły gazowe w lokalach komunalnych;

- zawarcie 2 czerwca 2020 r. umowy o dofinansowanie projektu „Wymiana wysokoemisyjnych źródeł ciepła w budynkach i lokalach mieszkalnych na terenie wybranych gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej” w ramach Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020. Beneficjentem w projekcie była Gmina Miasto Świdnica, zaś Miasto Nowa Ruda jednym spośród 14 partnerów projektu. Celem projektu było zwalczanie emisji kominowej na terenie wybranych gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej. Granty były przeznaczone na przedsięwzięcia realizowane w budynkach mieszkalnych jednorodzinnych i wielorodzinnych dotyczące wymiany dotychczasowych wysokoemisyjnych źródeł ciepła. Planowano zmodernizować łącznie co najmniej 637 szt. wysokoemisyjnych źródeł ciepła. W ramach tego projektu złożone zostały 304 wnioski o udzielenie grantu⁴⁰;

- zawarcie 12 maja 2021 r. Porozumienia nr 48/GCzP/2021, ze zm.⁴¹, z WFOŚiGW, dotyczącego promocji i realizacji na terenie Miasta Nowa Ruda programu priorytetowego „Czyste Powietrze”. Program ten realizowany był przez WFOŚiGW wspólnie z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej⁴², a jego celem miała być poprawa jakości powietrza oraz zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych poprzez wymianę źródeł ciepła i poprawę efektywności energetycznej budynków mieszkalnych jednorodzinnych. Do zadań Miasta Nowa Ruda należało prowadzenie punktu konsultacyjno-informacyjnego w ramach którego powinny być

³⁸ Tj.: umowę nr 341/P/OSA/WB/2017 z 14 listopada 2017 r., umowę nr 096/P/OA/WB/2018 z 20 czerwca 2018 r., umowę nr 065/P/OA/WB/2019 z 27 maja 2019 r., umowę nr 499/P/OA/WB/2019 z 05 grudnia 2019 r., umowę nr 407/P/OA/WB/2020 z 5 sierpnia 2020 r.

³⁹ Tryb postępowania i zasady określone zostały w Regulaminie udzielania dotacji celowych osobom fizycznym oraz wspólnotom mieszkaniowym ze środków budżetu Gminy Miejskiej Nowa Ruda w ramach programu „Ograniczenie niskiej emisji na obszarze województwa dolnośląskiego” przy wsparciu finansowym WFOŚiGW, przyjętego uchwałą nr 309/XXXIV/17 Rady Miejskiej w Nowej Rudzie z dnia 31 maja 2017 r.

⁴⁰ <http://wymianakotlow.pl/> [dostęp: 8 listopada 2024 r.].

⁴¹ Zmienione aneksami: nr 1/2021 z 21 grudnia 2021 r., nr 2/2022 z 30 września 2022 r., nr 3/2023 z 7 sierpnia 2023 r. i nr 4/2023 z 31 października 2023 r.

⁴² Dalej: NFOŚiGW.

realizowane działania dotyczące m.in. informowania o programie, udzielania wsparcia w przygotowywaniu wniosków o dofinansowanie, rozsyłania materiałów informacyjnych do potencjalnych wnioskodawców oraz przekazywanie do WFOŚiGW wniosków o dofinansowanie nie później niż pięć dni roboczych od ich złożenia w gminie. Wpłata środków na podstawie prawidłowo złożonych wniosków należała do WFOŚiGW;

- zawarcie 20 grudnia 2022 r. z WFOŚiGW umowy o dofinansowanie⁴³ w ramach programu priorytetowego „Ciepłe Mieszkanie” z przeznaczeniem na realizację przedsięwzięć przez właścicieli lokali mieszkalnych. Wysokość dotacji określono na kwotę do 4 999,3 tys. zł łącznie dla 215 beneficjentów końcowych;

- zawarcie 23 lipca 2024 r. z WFOŚiGW umowy o dofinansowanie⁴⁴ w ramach programu priorytetowego „Ciepłe Mieszkanie” z przeznaczeniem na realizację przedsięwzięć przez najemców lokali mieszkalnych i wspólnot mieszkaniowych (3-7 lokali mieszkalnych). Wartość dotacji określono na kwotę do 3 520,6 tys. zł łącznie dla 71 beneficjentów końcowych.

Koszty realizacji ww. działań poniesione przez Miasto Nowa Ruda dotyczyły wymaganego wkładu własnego i wyniosły łącznie 619,5 tys. zł⁴⁵. Natomiast łączna wartość zobowiązań z tytułu umów pożyczek dla zadania „Ograniczenie niskiej emisji na obszarze województwa dolnośląskiego” wyniosła 2 792,2 tys. zł, z tego kwota 331,6 tys. zł została umorzona przez WFOŚiGW⁴⁶.

Ponadto Miasto Nowa Ruda w celu likwidacji nieefektywnych źródeł ciepła przed wprowadzeniem uchwały antysmogowej zawarło 29 września 2017 r. umowę o dofinansowanie projektu „Termomodernizacja budynków mieszkalnych wielorodzinnych w Gminie Miejskiej Nowa Ruda” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020. Projekt był realizowany przy współpracy dziewięciu wspólnot mieszkaniowych z terenu Miasta Nowa Ruda i obejmował lata 2016-2018. W ramach tej umowy zlikwidowano 75 nieefektywnych źródeł ciepła. Udział własny Miasta Nowa Ruda wyniósł 707,3 tys. zł.

Dotychczasowe średnie tempo wymiany kotłów na paliwo stałe w latach 2018–2023⁴⁷, nie gwarantowało możliwości wyeliminowania, z terenu Miasta Nowa Ruda, wszystkich kotłów poniżej 5 klasy, w terminie obowiązywania POP z 2020 r., tj. do 2026 r., ani w terminie wskazanym w uchwale antysmogowej, tj. do 30 czerwca 2028 r.⁴⁸.

W Mieście Nowa Ruda nie dokonano analizy problemu ubóstwa energetycznego, o którym mowa w art. 5gb ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne⁴⁹.

⁴³ Nr 1466/D/CM/WB/2022.

⁴⁴ Nr 1768/D/CM/WB/2024.

⁴⁵ Dla zadania „Wymiana wysokoemisyjnych źródeł ciepła w budynkach i lokalach mieszkalnych na terenie wybranych gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej” – 175 168,52 zł, dla zadania „Ograniczenie niskiej emisji w Gminie Miejskiej Nowa Ruda poprzez modernizację systemów grzewczych” – 444 341,02 zł.

⁴⁶ Według stanu na 8 listopada 2024 r.

⁴⁷ Zgodnie z liczbą wymienionych kotłów wykazaną w sprawozdaniach z realizacji Programów ochrony powietrza.

⁴⁸ Według szacunków NIK, czas potrzebny do wyeliminowania wszystkich kotłów poniżej klasy 5, przy tempie wymiany kotłów z lat 2018-2023, wynosił 13 lat, a kotłów poniżej klasy 3 i pozaklasowych – 9 lat.

⁴⁹ Dz. U. z 2024 r. poz. 266, ze zm.; dalej: upe.

Burmistrz wskazał, że wsparcie dla potrzebujących osób realizowane było w ramach zadań własnych i zleconych wynikających z przepisów prawa przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowej Rudzie⁵⁰. Ponadto analiza ubóstwa energetycznego nie została sporządzona, gdyż obowiązek taki nie wynikał z Programów ochrony powietrza dla województwa dolnośląskiego oraz z innych obowiązujących przepisów prawa.

Miasto Nowa Ruda nie wdrożyło własnego programu osłonowego, który służyłby złagodzeniu skutków ekonomicznych przeprowadzanej wymiany kotłów. Po wejściu w życie uchwały antysmogowej nie przeprowadzono również analizy (w tym finansowej) dotyczącej wprowadzenia takiego mechanizmu wsparcia. Burmistrz wyjaśnił, że analiza nie została przeprowadzona z powodu braku środków finansowych oraz braku obowiązku jej przeprowadzenia, tak samo jak w przypadku braku konieczności wprowadzania dodatków osłonowych. Burmistrz wskazał również, że program osłonowy w latach 2018-2023 nie został wdrożony ze względu na ograniczenie możliwości samodzielnego finansowania takiego programu. Miało to związek z dynamicznymi wydarzeniami społeczno-politycznymi (pandemia COVID-19 oraz wojna na Ukrainie) i powiązаныmi z nimi wyzwaniem gospodarczymi, skutkującymi spowolnieniem gospodarczym, kryzysem energetycznym oraz inflacją. Ponadto w tym okresie znacząco zmieniły się regulacje kształtujące finanse samorządów, w szczególności w zakresie zmniejszenia dochodów z podatku dochodowego od osób fizycznych.

Miasto Nowa Ruda nie posiadało miejskiej sieci ciepłowniczej.

W budynkach wykorzystywanych przez Miasto Nowa Ruda, miejskie jednostki organizacyjne oraz spółki miejskie⁵¹ wykorzystywano źródła ciepła spełniające wymagania uchwały antysmogowej. Wyjątek stanowił budynek Urzędu Miejskiego przy ul. Srebrnej 1a w Nowej Rudzie oraz budynek szkoły przy ul. Sportowej 1a w Nowej Rudzie. Burmistrz wyjaśnił, że instalacje w budynkach nie były eksploatowane, gdyż nieruchomości te stanowiły pustostany i zostały przeznaczone do sprzedaży.

(akta kontroli: tom I, str. 15-57, 81-92, 102-104, 226-758)

4. W przyjętym uchwałą nr 106/X/15 Rady Miejskiej w Nowej Rudzie z dnia 2 września 2015 r. Planie Gospodarki Niskoemisyjnej na lata 2014-2020 z perspektywą do 2030 r. dla Gminy Miejskiej Nowa Ruda z uwzględnieniem zapisów części wspólnej Planu dla Aglomeracji Wałbrzyskiej, zidentyfikowano następujące bariery związane z ograniczeniem niskiej emisji: **[1]** przyzwolenie społeczne/brak sprzeciwu na spalanie odpadów w domowych źródłach ciepła, **[2]** niska świadomość ekologiczna społeczeństwa, **[3]** zbyt wysokie koszty ogrzewania ekologicznymi nośnikami energii, **[4]** spalanie paliwa o złej i niskiej jakości, **[5]** wykorzystanie pieców/kotłów o małej sprawności.

⁵⁰ Wypłata zasiłków dla klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowej Rudzie z przeznaczeniem na dofinansowanie zakupu opału, wypłata dodatku elektrycznego, wypłata dodatku węglowego, refundacja kwoty odpowiadającej podatkowi VAT z faktury dokumentującej dostarczanie paliw gazowych, dofinansowanie na inne niż węglowe źródła ogrzewania oraz wypłata dodatku energetycznego.

⁵¹ Jednoosobowe oraz z dominującym udziałem Gminy Miejskiej Nowa Ruda.

Uchwałą nr 142/XIV/15 Rady Miejskiej w Nowej Rudzie z dnia 30 grudnia 2015 r. przyjęto Program Ograniczenia Niskiej Emisji dla Miasta Nowa Ruda, w którym wskazano kolejne bariery, polegające w szczególności na: **[1]** położeniu Miasta Nowa Ruda w Kotlinie Kłodzkiej pomiędzy pasmami gór, które utrudniają wymianę powietrza, co w konsekwencji powoduje kumulację szkodliwych substancji i utrudnia ich odpływ z terenu miasta⁵², **[2]** ograniczonych możliwościach zamiany źródeł ciepła zasilanych paliwem stałym na kotły gazowe z uwagi na istniejącą sieć gazową, obejmującą swym zasięgiem tylko część miasta, przy jednoczesnym braku planów inwestycyjnych dostawców w tym zakresie. Podstawą do opracowania powyższego programu był obowiązujący w momencie jego przyjęcia POP z 2014 r.

Następne bariery zostały określone w petycjach skierowanych w dniu 1 lipca 2024 r. przez Gminy Aglomeracji Wałbrzyskiej do Marszałka i Przewodniczącego Sejmiku Województwa Dolnośląskiego w sprawie prolongaty terminu zakazu użytkowania instalacji oddanych do eksploatacji przed 1 lipca 2018 r., nie spełniających wymagań w zakresie minimalnych standardów emisyjnych odpowiadających klasie 3 pod względem granicznych wartości emisji pyłu wg normy PN-EN 303-5:2012, określonego w uchwale antysmogowej⁵³: **[1]** duża część społeczeństwa boryka się z problemem ubóstwa energetycznego, przez który nie jest w stanie ponieść kosztów realizacji inwestycji, **[2]** program „Czyste Powietrze” zakładał możliwość prefinansowania, jednak był on skierowany wyłącznie do właścicieli nieruchomości w zabudowie jednorodzinnej i tylko dla dofinansowania na poziomie podwyższonym i najwyższym, natomiast program „Ciepłe Mieszkanie” nie przewidywał możliwości prefinansowania przed wykonaniem inwestycji, co stanowiło istotną barierę w ubieganiu się o środki z tego projektu.

Ponadto Burmistrz wskazał na następujące aspekty utrudniające wdrożenie postanowień uchwały antysmogowej i POP: **[1]** brak programów wspierających wymianę źródła ciepła w budynkach komunalnych, gdzie beneficjentem jest gmina, **[2]** piramida demograficzna wskazuje, iż największy udział w społeczeństwie stanowią osoby pomiędzy 50 a 70 rokiem życia, jest to więc społeczeństwo starzejące się, mające swoje przyzwyczajenia, którym trudniej niż ludziom młodym jest zmienić swoje poglądy i przyzwyczajenia i tym samym odejść od tradycyjnego na terenie pogórnym ogrzewania węglowego, **[3]** długa procedura wydania pozwolenia na budowę, dotycząca realizacji kotłów gazowych, górskie ukształtowanie terenu powodujące, że sieć gazowa nie będzie wszędzie dostępna, **[4]** niestabilne na rynku ceny energii elektrycznej i gazu często przedkładają się na odkładanie decyzji o wymianie kotłów węglowych na ekologiczne, mieszkańcy obawiają się, że koszty ogrzewania gospodarstwa domowego znacznie wzrosną, **[5]** konieczność termomodernizacji budynków wielorodzinnych, w których właściciele chcieliby przeprowadzić wymianę źródła ciepła, a ze względu na zły stan techniczny budynku

⁵² Bariera [1] została także zidentyfikowana w Miejskim Planie Adaptacji do zmian klimatu dla miasta Nowa Ruda do roku 2030, przyjętego uchwałą nr 312/XLI/21 Rady Miejskiej w Nowej Rudzie z dnia 24 listopada 2021 r. oraz w sporządzonym w dniu 31 marca 2022 r. harmonogramie rzeczowo-finansowym gwarantującym realizację działania DsOeZn i wdrażania uchwał antysmogowych dla Gminy Miejskiej Nowa Ruda.

⁵³ Dalej: petycje.

i konieczność poniesienia wysokich nakładów finansowych, nie przeprowadzają tej inwestycji.

(akta kontroli: tom II, str. 1-11; tom III, str. 135-170)

W celu wyeliminowania lub ograniczenia zidentyfikowanych barier, Urząd uczestniczył w programach: **[1]** „Czyste Powietrze”, **[2]** „Ciepłe Mieszkanie”, **[3]** „Ograniczenie niskiej emisji na obszarze województwa dolnośląskiego”, **[4]** „Termomodernizacja budynków mieszkalnych wielorodzinnych w Gminie Miejskiej Nowa Ruda”⁵⁴, **[5]** „Wymiana wysokoemisyjnych źródeł ciepła w budynkach i lokalach mieszkalnych na terenie wybranych gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej”, **[6]** „Przyjazna przestrzeń dla mieszkańców – Inteligentna Nowa Ruda” w ramach konkursu „Human Smart Cities”, Inteligentne Miasta współtworzone przez mieszkańców, **[7]** „Łagodzenie skutków zmian klimatu poprzez rozwój systemu zielono-niebieskiej infrastruktury na terenie miasta Nowa Ruda”, **[8]** „Ograniczenie niskiej emisji na obszarze województwa dolnośląskiego”. Ponadto Urząd prowadził szereg działań edukacyjnych mających na celu zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie czystego powietrza oraz informujących o możliwościach wsparcia wymiany wysokoemisyjnych źródeł ciepła.

W związku z niespełnieniem wymogu § 9 pkt 2 uchwały antysmogowej, w petycjach wniesiono o trzyletnią prolongatę⁵⁵ terminu zakazu użytkowania instalacji oddanych do eksploatacji przed 1 lipca 2018 r., niespełniających wymagań w zakresie minimalnych standardów emisyjnych odpowiadających klasie 3 pod względem granicznych wartości emisji pyłu wg normy PN-EN 303-5:2012, określonego w uchwale antysmogowej. Autorzy petycji wskazali, że mimo podjęcia szeregu działań zmierzających do wymiany pozaklasowych źródeł ciepła, nie są w stanie sprostać założonemu w uchwale antysmogowej terminowi.

(akta kontroli: tom II, str. 3, 6-11, 24-30; tom III, str. 135-170)

5. Poziom wypełnienia bazy CEEB w Gminie Miejskiej Nowa Ruda na podstawie złożonych deklaracji dotyczących źródeł ciepła i źródeł spalania paliw, liczony jako relacja różnicy między liczbą punktów adresowych i liczbą punktów adresowych bez złożonej deklaracji do liczby punktów adresowych według stanu na 1 lipca 2024 r. wyniósł 77,4%. Ten sam wskaźnik wygenerowany w zakładce Statystyki – deklaracje bazy CEEB⁵⁶ wyniósł 81,0%. Różnica w wielkości wynikała z błędu aplikacji obsługującej CEEB. Wśród punktów adresowych wskazanych w bazie CEEB znajdowały się, poza punktami posiadającymi źródło ciepła, także te, które ich nie posiadały, takie jak: budynki nie oddane do eksploatacji, niektóre lokale użytkowe i budynki, w których była prowadzona działalność gospodarcza, budynki zasilane w energię ciepłą przez kotłownie znajdujące się w innych punktach adresowych oraz pustostany. Liczba takich punktów adresowych nie została w Urzędzie obliczona. W związku z niepełnym wypełnieniem bazy CEEB w Urzędzie dokonywano weryfikacji punktów adresowych na poszczególnych ulicach, pod kątem złożonych deklaracji. Jak poinformowała Naczelnik Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu, do

⁵⁴ Działania programu obejmowały również wymianę wysokoemisyjnych źródeł ciepła.

⁵⁵ Tj. z 1 lipca 2024 r. na 1 lipca 2027 r.

⁵⁶ Liczony jako relacja liczby punktów adresowych z co najmniej jedną złożoną deklaracją do liczby punktów adresowych w Gminie Miejskiej Nowa Ruda.

31 października 2024 r. zweryfikowano 61 na 154 ulice. Stwierdzono w ten sposób brak złożonej deklaracji dla 35 punktów adresowych, w związku z czym do ich użytkowników wysłano upomnienia. W efekcie wysłanych upomnień złożono 16 deklaracji oraz stwierdzono, że jeden punkt adresowy był pustostanem, a w kolejnym nie było zainstalowanego źródła ciepła. Pozostałe sprawy były w trakcie wyjaśniania. Wśród osób wezwanych nie zidentyfikowano sytuacji uchylania się od złożenia deklaracji. Weryfikacja pozostałych 93 ulic była w toku, a jej zakończenie – jak wyjaśniła Naczelnik Wydziału Środowiska – zaplanowano w terminie do 30 czerwca 2025 r.

(akta kontroli: tom II, str. 3, 12-23, 84-96)

Analiza 40 wybranych deklaracji o źródłach ciepła i spalania paliw wykazała, że były one wprowadzane do bazy CEEB w terminach określonych w art. 27 ust. 5 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków⁵⁷ oraz art. 15 ust. 2 ustawy z dnia 28 października 2020 r. o zmianie ustawy o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz niektórych innych ustaw⁵⁸. Osiem deklaracji, które wpłynęły do Urzędu nie zawierało wszystkich wymaganych informacji, takich jak określenia funkcji źródła ciepła, określenia klasy źródła ciepła na paliwo stałe, wskazania lokali w budynku wielorodzinnym, których dotyczyła deklaracja, wskazania rodzaju budynku (jedno – lub wielorodzinny) oraz określenia stosowanego paliwa. W związku z tym Burmistrz wyjaśnił, że w przypadku, gdy w deklaracji przekazanej do Urzędu w formie papierowej lub przez platformę ePUAP nie były wskazane pełne dane, Urząd nie miał obowiązku wzywania właściciela/zarządcy do jej uzupełnienia. Stanowisko takie zostało opublikowane na stronie internetowej Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego.

(akta kontroli: tom II, str. 69-83, 97-143; tom III, str. 135-170)

6. Dla Gminy Miejskiej Nowa Ruda nie określono zasad przeprowadzania kontroli indywidualnych systemów grzewczych pod kątem przestrzegania uchwał antysmogowych i zakazu spalania odpadów. Kontrole były realizowane przez Straż Miejską w Nowej Rudzie⁵⁹ w oparciu o wewnętrzny plan kontroli, sporządzany na podstawie danych z Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu. Jak wyjaśnił Komendant Straży Miejskiej, podczas planowania kontroli brane były pod uwagę zgłoszenia mieszkańców, wewnętrzne informacje oraz okres grzewczy. Strażnicy miejscy wykonywali kontrole na podstawie indywidualnych upoważnień wydanych przez Burmistrza. Straż Miejska została wyposażona w urządzenia techniczne, służące do pomiarów zawartości pyłów zawieszonych PM₁₀ i PM_{2,5}, pomiaru wilgotności drewna, sito laboratoryjne o średnicy otworów 3 mm, pojemniki laboratoryjne do pobierania próbek popiołu z paleniska, plomby zabezpieczające pojemnik z pobranym materiałem, łopatkę laboratoryjną do pobierania popiołu.

Łączna liczba przeprowadzonych kontroli indywidualnych systemów grzewczych wyniosła 670, z tego 80 w 2017 r., 91 w 2018 r., 101 w 2019 r., 56 w 2020 r.,

⁵⁷ Dz. U. z 2024 r. poz. 1446, ze zm.; dalej: ustawa o wspieraniu termomodernizacji.

⁵⁸ Dz. U. poz. 2127, ze zm.

⁵⁹ Dalej: Straż Miejska.

57 w 2021 r., 51 w 2022 r., 176 w 2023 r. oraz 58 w 2024 r. (do 30 września). Stanowiło to w latach 2017-2023 kolejno 3,9%, 4,4%, 4,9%, 2,7%, 2,8%, 2,5% i 8,6% liczby punktów adresowych ze źródłem ciepła na paliwo stałe, wynoszącej 2 047⁶⁰.

W wyniku przeprowadzonych kontroli nałożono 131 mandatów karnych o łącznej wysokości 25,2 tys. zł, w 132 sprawach zastosowano pouczenie oraz skierowano 18 wniosków do sądu, które zakończyły się nałożeniem grzywny w 16 przypadkach oraz zastosowaniem kary nagany w pozostałych dwóch przypadkach. Kontrole były prowadzone o różnych porach dnia, także po południu i wieczorem. W badanym okresie dwukrotnie pobrano próbkę popiołu z palenisk, co stanowiło 0,3% liczby przeprowadzonych kontroli. Szerszy opis zagadnienia w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. Z przeprowadzonych kontroli planowych sporządzano każdorazowo protokoły. W czterech przypadkach, w których nastąpiła odmowa udostępnienia palenisk do kontroli, sprawy przekazano Policji.

Badanie 40 protokołów kontroli indywidualnych systemów grzewczych wykazało, że:

- od 3 lipca 2023 r., tj. od dnia udzielenia Straży Miejskiej dostępu do konta CEEB, w czterech przypadkach stwierdzono brak sprawdzenia klasy źródeł ciepła na paliwo stałe, w celu zweryfikowania zadeklarowanych przez właścicieli/użytkowników lokali, informacji do bazy CEEB,
- kontrolujący nie sprawdzili lub nie odnotowali w protokołach kontroli jakości spalanego paliwa pod kątem wymogów określonych w uchwale antysmogowej, dotyczących zakazu spalania mułów i flotokoncentratów węglowych oraz mieszanek produkowanych z ich wykorzystaniem, węgla brunatnego oraz paliw stałych produkowanych z wykorzystaniem tego węgla, węgla kamiennego w postaci sypkiej o uziarnieniu poniżej 3 mm, biomasy stałej o wilgotności w stanie roboczym powyżej 20%.

Powyższe przypadki zostały szerzej opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Do Urzędu w latach 2017-2024 (do 30 września) wpłynęło 295 skarg/zgłoszeń mieszkańców dotyczących spalania odpadów oraz indywidualnych systemów grzewczych. W wyniku badania próby 40 kontroli, podjętych na skutek tych zgłoszeń stwierdzono, że interwencje były podejmowane bezzwłocznie po przyjęciu zgłoszenia, tj. w tym samym dniu, z wyjątkiem dwóch interwencji, które zostały podjęte po upływie jednego i czterech dni. Ponadto ustalono, że w żadnym protokole kontroli nie zawarto pouczenia o prawie kontrolowanego do otrzymania protokołu kontroli, wnoszenia zastrzeżeń i uwag wraz z uzasadnieniem oraz możliwości odmowy jego podpisania, wbrew art. 27f ust. 2 ustawy o wspieraniu termomodernizacji, co zostało opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli, tom II str. 3-4, 24-26, 31-68, 144-303, 489; tom III, str. 135-170)

7. Urząd prowadził działania promujące wymianę źródeł ciepła na paliwa stałe, niespełniające wymagań uchwały antysmogowej, poprzez przekazywanie mieszkańcom Miasta Nowa Ruda informacji o programach finansowania tej wymiany oraz o obowiązujących w tym zakresie wymagań, wynikających z uchwały antysmogowej i POP. Stosowano wszystkie dostępne kanały informacyjne, takie jak

⁶⁰ Według stanu na 1 lipca 2024 r.

strona BIP Urzędu⁶¹ oraz media społecznościowe⁶². Ponadto – jak wyjaśnił Burmistrz – działania konsultacyjno-informacyjne w powyższym zakresie były realizowane bezpośrednio w kontakcie z mieszkańcami. Przedmiotowe informacje były przekazywane również za pośrednictwem Gazety Noworudzkiej.

W dniu 12 maja 2021 r. Urząd utworzył punkt obsługi programu „Czyste Powietrze”. W Urzędzie nie zatrudniano ekodoradcy. Za pośrednictwem powyższego punktu złożono trzy wnioski o dofinansowanie w ramach tego programu. Do 30 czerwca 2024 r. mieszkańcy Gminy Miejskiej Nowa Ruda złożyli 278 takich wniosków o dofinansowanie na sumę 2 448,6 tys. zł.

Ponadto Urząd prowadził szereg akcji edukacyjno-informacyjnych, dotyczących wymagań dla indywidualnych systemów grzewczych określonych w uchwałach antysmogowych i POP.

Burmistrz wyjaśnił, że biorąc pod uwagę fakt, że w kolejnych latach poziom zanieczyszczenia powietrza w Nowej Rudzie zmniejsza się (pomiar GIOŚ), jak również sukcesywnie zmniejsza się liczba nieefektywnych źródeł ciepła w mieście, prowadzone działania edukacyjno-informacyjne przynoszą efekty i świadomość ekologiczna mieszkańców wzrosła.

Na stronach internetowych Urzędu zamieszczano informacje dotyczące problematyki zanieczyszczenia powietrza lub dostępności źródeł finansowania działań naprawczych w tym zakresie, a także udostępniano informacje o aktualnej jakości powietrza⁶³. Oceny zakwalifikowania powietrza jako dobrego lub złego dokonywano według kryterium stosowanego przez GIOŚ.

(akta kontroli: tom II, str. 1-5, 12-30, 304-488)

Badanie prawidłowości czterech wydatków⁶⁴ związane z prowadzonymi działaniami edukacyjno-informacyjnymi, dotyczącymi wymagań dla indywidualnych systemów grzewczych określonych w uchwałach antysmogowych i POP, nie wykazało nieprawidłowości mających wpływ na wybór wykonawcy.

(akta kontroli: tom II, str. 428-488; tom III, str. 1-130, 135-170)

8. Działania dotyczące ograniczenia niskiej emisji i wdrażania uchwały antysmogowej polegały na: **[1]** wymianie źródeł ciepła na paliwa stałe (w latach 2017-2024), **[2]** zwiększeniu efektywności energetycznej budynków (tylko w 2018 r.), **[3]** modernizacji i remontach dróg (lata 2017-2020), **[4]** czyszczeniu ulic (lata 2017-2020), **[5]** rozwoju infrastruktury rowerowej (tylko w 2018 r.), **[6]** zwiększeniu udziału zieleni w przestrzeni Nowej Rudy (w 2018 r. i w latach 2020-2024), **[7]** edukacji

⁶¹ <https://nowaruda.biuletyn.net/?bip=1&cid=529&bsc=N> – stan na 8 listopada 2024 r.

⁶² <https://www.facebook.com/photo/?fbid=2813608375341526&set=t.100063465641152>;

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=1574842425884800&set=t.100063465641152>;

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=1582428728459503&set=t.100063465641152> - stan na 8 listopada 2024 r.

⁶³ https://um.nowaruda.pl/asp/pl_start.asp?typ=13&sub=24&menu=325&dzialy=325&artykul=2089&akcja=artykul,

<https://nowaruda.biuletyn.net/?bip=1&cid=349&bsc=N>;

<https://powietrze.nowaruda.pl/> - stan na 8 listopada 2024 r.

⁶⁴ Tj. zamówienia na: 1) produkcję filmów edukacyjnych, 2) wdrożenie inteligentnych rozwiązań wraz z systemem zbierania i przesyłania danych o jakości powietrza, 3) broszurę edukacyjną, 4) wizyty studyjne przedstawicieli partnera projektu *Łagodzenie skutków zmian klimatu poprzez rozwój systemu zielono-niebieskiej infrastruktury na terenie miasta Nowa Ruda*, w celu konsultacji i przekazania wiedzy w formie edukacji profilowanej.

ekologicznej (w latach 2017-2024), [8] inwentaryzacji źródeł niskiej emisji (w latach 2021-2024), [9] opracowaniu harmonogramu rzeczowo-finansowego, gwarantującego obniżenie emisji z ogrzewania indywidualnego i wdrożenie uchwały antysmogowej.

W działaniu [1] w latach 2021-2024 (do 30 czerwca) wymieniono kolejno 261, 108, 178 i 47 źródeł ciepła na paliwa stałe, przy założonej ich liczbie 236 rocznie w latach 2021-2023 oraz 589 w 2024 r. W pozostałych latach nie określono wymaganej do wymiany liczby źródeł ciepła. Dla działania [6] przy założonym zwiększeniu powierzchni zieleni o 3,0 ha rocznie w latach 2021-2024, osiągnięto realizację na poziomie kolejno 3,0 ha, 1,6 ha, 17,1 ha i 0,3 ha. Dla pozostałych lat nie określono wymagań w tym zakresie. W działaniu [7] założono przeprowadzenie jednej akcji edukacyjnej w 2020 r., a w latach 2021-2024 udział w dwóch ogólnopolskich akcjach edukacyjnych i przeprowadzenie dwóch akcji edukacyjnych. Faktycznie przeprowadzono w latach 2020-2024⁶⁵ kolejno minimum jedną, sześć, siedem, 22 i cztery akcje edukacyjne, a w latach 2021-2024⁶⁶ wzięto udział kolejno w dwóch, czterech, trzech i dwóch ogólnopolskich akcjach ekologicznych. Dla pozostałych lat nie określono wymagań w tym zakresie. W działaniu [8] założono prowadzenie inwentaryzacji w latach 2021-2024 i taka inwentaryzacja była prowadzona. Dla pozostałych lat nie określono wymagań w tym zakresie. W działaniu [9] założono opracowanie harmonogramu i założenie to zrealizowano. Dla pozostałych lat nie określono wymagań w tym zakresie. Dla działań od [2] do [5] nie przewidziano wskaźników do wykonania.

Łączne wydatki na powyższe działania wyniosły 58 080,5 tys. zł, w tym 3 336,3 tys. zł w 2017 r., 32 167,6 tys. zł w 2018 r., 1 426,6 tys. zł w 2019 r., 5 085,2 tys. zł w 2020 r., 5 238,2 tys. zł w 2021 r., 2 479,6 tys. zł w 2022 r., 7 273,1 tys. zł w 2023 r. i 1 073,9 tys. zł w I połowie 2024 r. Dochody własne Gminy Miejskiej Nowa Ruda w latach 2017-2023 wyniosły odpowiednio: 21 651,5 tys. zł, 22 791,4 tys. zł, 24 310,4 tys. zł, 28 387,3 tys. zł, 27 115,4 tys. zł, 30 077,3 tys. zł i 21 621,2 tys. zł⁶⁷.

(akta kontroli: tom III, str. 131-134)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Z wykonania POŚ, Burmistrz nie sporządzał co dwa lata raportów, które następnie powinny zostać przedstawione Radzie Miejskiej w Nowej Rudzie. Naruszało to art. 18 ust. 2 ustawy poś.

Burmistrz wyjaśnił, że z wykonania POŚ nie były wykonywane raporty, o których mowa w art. 18 ust. 2 ustawy poś. Wskazał również m.in., że ocena stanu środowiska na terenie Miasta Nowa Ruda, w tym realizacja POŚ i ocena stanu jakości powietrza, była przedstawiana Radzie Gminy w Nowej Rudzie, co najmniej raz w roku, podczas

⁶⁵ Na 14 października 2024 r.

⁶⁶ Na 14 października 2024 r.

⁶⁷ Źródło: https://nowaruda.biuletyn.net/fls/bip_pliki/2022_06/BIPF5E074271ABE7Z/ZBM_114_2022_z_31-05-2022_Raport_o_stanie_miasta_2021.pdf,
https://nowaruda.biuletyn.net/fls/bip_pliki/2024_06/BIPF619F7ABC6AABEZ/ZBM_98_2024_z_29-05-2024_raport_stan_miasta_2023_podpis.pdf – stan na 8 listopada 2024 r.

prace jej komisji. Burmistrz wyjaśnił, że uchwałą nr 63/VII/24 Rady Miejskiej w Nowej Rudzie z dnia 30 września 2024 r. przyjęty został Raport z realizacji Programu Ochrony Środowiska dla Miasta Nowa Ruda na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2025 za okres 2017-2023⁶⁸.

(akta kontroli: tom I, str.10-14)

2. Uchwalony 28 grudnia 2017 r. POŚ dla Miasta Nowa Ruda nie został po czterech latach zaktualizowany, co naruszyło przyjęte w nim zasady.

Burmistrz wyjaśnił, że w 2020 r. z uwagi na coraz większą liczbę zadań związaną z ochroną środowiska, które zostały przekazane do gmin, wydzielony został w Urzędzie Wydział Ochrony Środowiska. W latach objętych kontrolą skoncentrowano się na opracowaniu dokumentów niezbędnych do pozyskiwania funduszy zewnętrznych na rozwój gminy, które ściśle były związane z prowadzonymi działaniami na rzecz poprawy jakości powietrza w gminie miejskiej Nowa Ruda.

(akta kontroli: tom I, str. 10-14)

3. Miasto Nowa Ruda w latach 2022-2023 nie wymieniło wymaganej na gruncie POP z 2020 r. szacowanej liczby kotłów w celu realizacji działania DsOeZn. W okresie tym należało wymienić po 236 szt. kotłów w każdym roku, natomiast wymienione zostały w 2022 r. – 108 szt. (45,8% realizacji działania), w 2023 r. – 178 szt. (75,4 % realizacji działania).

Burmistrz wyjaśnił, że wynikało to przede wszystkim ze względów finansowych, tj. braku uruchomionych programów dotacyjnych dla mieszkańców, obejmujących również możliwość prefinansowania inwestycji wymiany nieefektywnych źródeł ciepła. Ponadto na sytuację finansową Miasta Nowa Ruda wpłynęło zmniejszenie dochodów samorządów z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych, co w znaczący sposób ograniczyło możliwość samodzielnego finansowania inwestycji związanych z ograniczeniem niskiej emisji i przełożyło się na niepełne wykonanie tego działania. Miasto Nowa Ruda w celu wyeliminowania z użytkowania kotłów pozaklasowych, zgodnie z wymogami POP, brało udział we wszystkich możliwych programach wsparcia dla mieszkańców oraz samo prowadziło takie inwestycje w zasobie komunalnym.

(akta kontroli: tom I, str. 32-35, 164-201)

4. W Urzędzie wystąpiły przypadki uchybień proceduralnych i nierzetelnego przeprowadzenia kontroli indywidualnych systemów grzewczych. I tak:

a) od 3 lipca 2023 r., tj. od dnia udzielenia Straży Miejskiej dostępu do konta CEEB, w czterech na pięć przypadków stwierdzono brak sprawdzenia klasy źródła ciepła na paliwo stałe, w celu zweryfikowania zadeklarowanych przez właścicieli/zarządców lokali, informacji do bazy CEEB, tym bardziej, że Straż Miejska dysponowała mobilnym terminalem, umożliwiającym przeprowadzenie takiej weryfikacji w terenie.

⁶⁸ https://nowaruda.esesja.pl/zalaczniki/315959/63_raport_z_realizacji_pos_3003545.pdf – stan na 8 listopada 2024 r.

Burmistrz wyjaśnił m.in., że kontrole klasy źródeł ciepła na paliwo stałe zaplanowano na sezon grzewczy 2024/2025;

- b) podczas przeprowadzania kontroli indywidualnych systemów grzewczych, nie sprawdzano lub nie odnotowywano w dokumentacji kontroli jakości spalanego paliwa pod kątem wymogów określonych w uchwale antysmogowej. Jak wykazała analiza kontrolna 80 protokołów takich kontroli, strażnicy miejscy nie odnieśli się w 34 kontrolach (42,5%) do jakości spalanego paliwa w postaci węgla i drewna.

Burmistrz wyjaśnił, że większość kontroli palenisk domowych przeprowadzono na skutek zgłoszeń mieszkańców, z których wynikało, że w piecach mogą być spalane odpady. To powodowało, że kontrolujący strażnik miejski odnosił się do treści zgłoszenia, nie odnotowując informacji o jakości spalanego paliwa, które w jego ocenie nie budziło zastrzeżeń.

Najwyższa Izba Kontroli wskazuje, że protokoły kontroli indywidualnych systemów grzewczych winny zawierać wszystkie istotne informacje z przeprowadzonych czynności, w tym o jakości stosowanego paliwa, ponieważ jest to jeden z głównych wymogów wskazanych w uchwale antysmogowej;

- c) w 12 przypadkach kontroli objętych próbą (15,0%), dotyczących indywidualnych systemów grzewczych nie sporządzono protokołu, co było niezgodne z art. 380 ust. 1 ustawy poś.

Burmistrz wyjaśnił, że wynikało to z błędnej interpretacji ww. przepisu przez Komendanta Straży Miejskiej;

- d) w żadnym protokole kontroli nie zawarto pouczenia o prawie kontrolowanego do otrzymania protokołu kontroli, wnoszenia zastrzeżeń i uwag wraz z uzasadnieniem oraz możliwości odmowy jego podpisania, wbrew art. 27f ust. 2 ustawy o wspieraniu termomodernizacji.

Burmistrz wyjaśnił, że w przytoczonych przypadkach dokonywano zapisów w sposób niesprecyzowany, zaznaczając, że Straż Miejska od początku prowadzenia kontroli palenisk domowych, systematycznie podnosi standardy prowadzonych czynności, w tym poprzez zastosowanie nowego wzoru protokołu kontroli, w którym szczegółowo zapisywany jest przebieg czynności kontrolnych. W dniu 13 listopada 2023 r. odbyło szkolenie z zakresu procedur prowadzenia kontroli urządzeń grzewczych i spalania paliw.

(akta kontroli, tom II str. 49-58, 69-83, 144-303, 489; tom III, str. 171)

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi	Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.
Wnioski	1. Podjęcie działań mających na celu zaktualizowanie Programu Ochrony Środowiska.

2. Kontynuowanie działań ukierunkowanych na zapewnienie pełnej realizacji wymogów przewidzianych dla działania DsOeZn (ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza z ogrzewania indywidualnego).

3. Zapewnienie przeprowadzania i dokumentowania kontroli indywidualnych systemów grzewczych, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie wymogami.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury we Wrocławiu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK, należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Wrocław, 5 grudnia 2024 r.

Kontrolerzy:

Mirosław Perłowski
Główny specjalista kontroli państwowej
/podpisano elektronicznie/

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura we Wrocławiu
p.o. Dyrektor
Marcin Kaliński
/podpisano elektronicznie/

Aneta Jurczenko
Inspektor kontroli państwowej
/podpisano elektronicznie/